

Byggbeskrivningarna är framtagna av Svenskt Trä i samarbete med bygg- och trävaruhandeln.

Alla byggbeskrivningar finns på www.byggbeskrivningar.se. Där får du hjälp att måttanpassa utvändiga byggprojekt och att skriva ut materialspecifikationer, arbetsritningar och underlag för bygglovsansökan. Dimensioneringsprogrammet hjälper dig att beräkna rätt dimension för till exempel takbalkar,nockbalkar, pelare eller bjälklag i konstruktionsvirke eller limträ.

När du väljer att bygga med trä, väljer du ett naturligt och förnybart material.

www.byggbeskrivningar.se

ALLMÄNT

Bra att veta om impregnerat trä*	Måla inomhus
Bra att veta om limträ*	Måla utomhus
Bra att veta om trä*	Nymålning av utvändigt trä
Bra att veta om träskivor	Skruv- och spikguide*
Bygglov och anmälan*	Snickarskola

UTVÄNDIGT

Altan*	Garage	Tak över uterum*
Bockar	Grindar*	Tilläggsisolering av fasad
Boden*	Gästboden*	Trappor*
Bryggor	Jakttorn	Trädgårdsboden
Carport*	Lekstuga	Trädgårdskompost
Cykelförråd	Lusthus	Trädgårdsmöbler
Enkelboden*	Relaxboden*	Trädäck på mark*
Enkelstugan*	Skateboardramper	Utedass
Förstuvist*	Staket och plank*	Utvändiga träpaneler

INVÄNDIGT

Bastu*	Montera lister och profiler
Invändiga träpaneler	Snickra med limfog
Lägga trägolv	

RENOVERING

Bygga innervägg	Takpåbyggnad
Byta fönster*	Tillbyggnad
Montera dörr	

* Byggbeskrivningen finns som broschyr hos din närmaste bygg- och trävaruhandlare. Övriga byggbeskrivningar finns på www.byggbeskrivningar.se.

Innehållet i byggbeskrivningen bygger på information som tillhandahållits av olika experter och materialleverantörer. Föreningen Sveriges Skogsindustrier tar inte något ansvar för skada som må orsakas på grund av innehållet i byggbeskrivningen. Rättigheterna till innehållet i denna byggbeskrivning tillkommer Föreningen Sveriges Skogsindustrier. Innehållet skyddas enligt upphovsrättslagen. Missbruk beivras. Kopiering av innehållet är förbjudet. © Föreningen Sveriges Skogsindustrier, 2015.

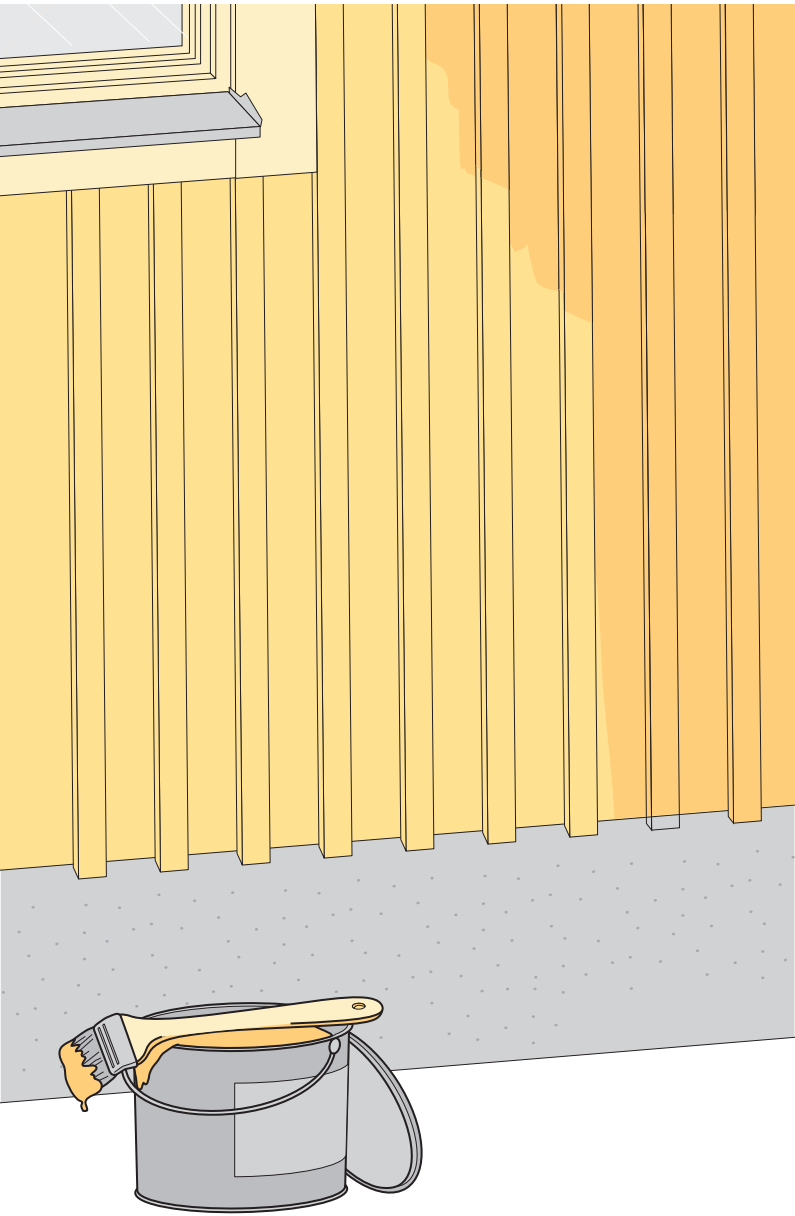
Svenskt Trä verkar för kunskapsspridning, inspiration och utveckling som rör trä, träprodukter och träbyggande. Bakom Svenskt Trä står svensk sågverksindustri.

SVENSKT TRÄ™

Box 55525
102 04 Stockholm
Tel: 08-762 72 60
Fax: 08-762 79 90
info@svenskttra.se
svenskttra.se

Nymålning av utvändigt trä

SVENSKT TRÄ™

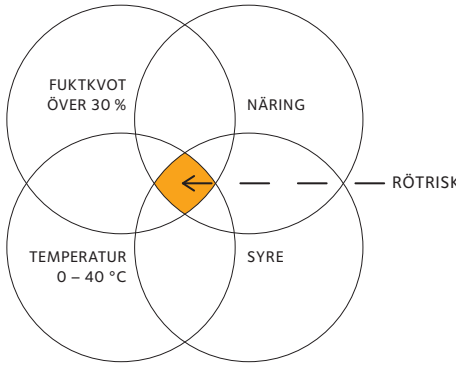
www.byggbeskrivningar.se

Nymålning av utvändigt trä

1 Trä utomhus

Utvändigt trä ytbehandlas för att minska vattenupptagning och uttorkning samt för att ge det en tilltalande yta och kulör. Därmed motverkas sprickbildning och angrepp av svampar och bakterier. En väl utförd ytbehandling håller fasaden i gott skick och förlänger livslängden.

Alla dessa fyra betingelser medverkar till röt-angrepp. Om en av dessa, till exempel fukt, inte finns elimineras risken.

En obehandlad träyta som exponeras för väder och vind blir efter en tid grå — ligninet bryts ned och träfibrer frigörs och grånar. En sådan yta är olämplig som underlag för målning. En ny träyta som ska täckmålas bör snarast skyddas med den täckande ytbehandlingen.

Om ytan ska behandlas med slamfärg ska ytan vara finsågad. Slamfärg ska ej användas på hyvlat virke eller på virke som är grundat med annan färgtyp.

Träprodukter, exempelvis ytterpaneler, som är industriellt behandlade finns i flera utföranden, dels de som motsvarar kraven i P-märkning av paneler, certifieringsregel 053, SP SITAC, dels andra paneler grundade med en bra alkydöljegrundfärg med tillräcklig tjocklek, 60 µm (my-meter) torrt skikt. 60 µm är lika med 0,06 mm, eller att man behöver 1 liter färg till 6 m². Därefter målas panelen färdigt två gånger (eller enligt färgtillverkarens anvisningar) på plats med önskad färdigfärg.

Det förekommer även sämre industriellt behandlat virke. Det är grundmålat med ett tunt skikt, cirka 20 — 30 µm, av vanligtvis en alkydemulsionsfärg. Denna typ av virke måste grundmålas igen med en alkydöljegrundfärg, på plats innan färdigfärgen appliceras. Behandlingen — grundmålning och färdigmålning — ska göras inom 3 — 4 månader.

Ytterpaneler bör inte stå över en vintersäsong utan att vara behandlade.

Impregnerat trä används främst till bärande träkonstruktioner i eller nära mark. I mark rekommenderas virke i träskyddsklass NTR/A. Till andra högt fuktbelastade trädetaljer utomhus räcker det med virke i träskyddsklass NTR/AB.

Funktion och livslängd hos en täckmålad ytterpanel påverkas av flera samverkande faktorer, av vilka de viktigaste är:

- virkeskvalitet
- trädetaljens utformning
- arbetsutförande
- ytbehandlingsmaterialalets kvalitet.

2 Ytbehandling

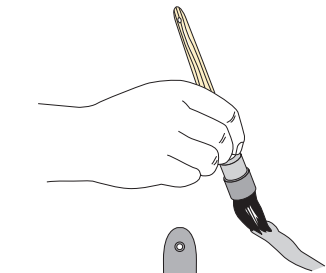
En viktig egenskap hos en ytbehandling är grundningens penetrerande förmåga — förmågan att tränga in i träets cellstruktur. En grundning kan omfatta en eller flera behandlingar.

Resultatet av målningsarbetet är beroende av en mängd olika faktorer. Det är mycket viktigt att träet är fritt från sprickor och att ytan inte är missfärgad. Täckande färgskikt ger förhållandevis lång hållbarhet jämfört med laserande.

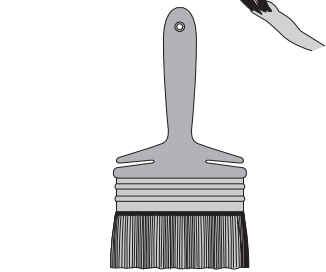
De anvisningar som färgfabrikanterna ger för varje färgsystem bör nogas följas.

3 Några praktiska råd

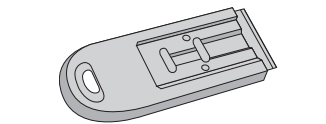
Planera målningsarbetet nog. Ordna en god arbetsmiljö med säkra och funktionsenliga ställningar. Skydda din hud och rabatterna närmast huset. Ett gott råd när det gäller inköp av färg är att alltid välja samma leverantör av såväl grundfärg som färdigfärg. Det är viktigt att man ser till att samtliga burkar har samma tillverkningsnummer (satsnummer). Även med dagens kontroll av tillverkningen kan det förekomma vissa små kulörskillnader mellan olika satser.

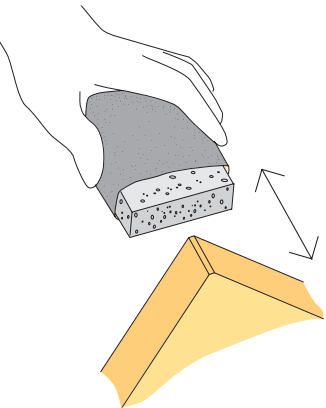
En liten rund anstrykare är rätt pensel när fönsterspröjsar ska målas. Den håller mycket färg.

En bra pensel håller mycket färg och kan användas länge.

Med den lilla klickskrapan avlägsnas färgstänk på glasrutor.

Var nogas med att inför målningen slipa ned (döva) alla skarpa kanter som annars lätt blir skadade och som är svåra att bygga upp igen.

Nymålning av utvändigt trä

Måla inte på fuktigt trä. Fuktkvoten (= kvot av vattnets vikt och träets torrvtikt) bör inte överstiga 16 % — gäller även för impregnerat trä. Vid fuktigare trä riskerar man att det bildas blåsor i färgskiktet. Träets ytfuktkvot kontrolleras med en elektrisk fuktkvotsmätare.

Beakta vilka temperaturer som uppnås på en solbelyst träfasad för olika kulörval vid en lufttemperatur på 25 °C. En högre temperatur ökar belastningen på fasaden.

Kulör	Temperatur på fasad
Svart	65 °C
Mörkgrön	55 °C
Blå	53 °C
Röd	50 °C
Gul	40 °C
Vit	33 °C

Måla inte heller i direkt starkt solsken. Då torkar färgen för snabbt. Dessutom riskerar man blåsbildning i färgskiktet på grund av den höga ytemperaturen. Man bör givetvis passa på att arbeta när solen skiner och då måla ”efter solen”, eller se till att ytan är skuggig.

Undvik att måla för tidigt på våren eller för sent på hösten. Lämplig tidsperiod för utomhusmålning är maj — september. De flesta färger kräver varmt och torrt väder. Linoljefärg torkar mycket långsamt om temperaturen är lägre än +18 °C. Vattenburna färger bör inte användas om temperaturen kan gå ner till +7 °C.

Vissa färgtyper kan missfärga av väderpåverkan. Behandling med järn- och kopparvitriol kan vid urlakning genom slagregn missfärga närliggande ytor som fönster, glas, plåttak, golvyltor, grund och närliggande mark. Detta gäller även i viss mån för slamfärger.

Arbeta in färgen med penseldrag parallellt med träets fiberriktning. Måla flödigt. Linoljefärg målas dock i flera tunna skikt. Det lönar sig att använda penslar av hög kvalitet och att hålla dem rena.

Spar den färg som blir över. Den kan komma till användning inom den närmaste framtiden för bättring. Lagra vattenburen färg frostfritt. Tillslut burkarna ordentligt och ställ dem gärna upp och ner. Färg kan lagras i flera år utan att nämnvärt försämras. Detta gäller dock inte för vattenburna färger som har kortare lagringstid.

Fasader utsätts för hård nedsmutsning från luftföroreningar. Av tekniska och estetiska skäl kan utvändiga målade ytor behöva rengöras. Tvättning av fasaderna med jämna mellanrum är ett effektivt sätt att hålla smuts, mögelsporer eller alger borta.

4 Färgsystem

Akrylatfärg är den av alla utomhusfärger som kräver minst underhåll eftersom den varken kritar eller krackelerar. Den torkar snabbt och håller också kulören mycket bra. Akrylatfärgen är lätt att stryka på och när den torkat får den en fyllig och vattenavvisande yta. Torktiden är 2 — 4 timmar. Akrylat används framförallt i täcklasyr och täckfärger till träfasader. Målas i system med oljegrundfärg.

Alkydoljefärg passar lika bra på träfasader som på knutar, foder och vindskivor. Även snickerier som fönster, staket och rostskyddat järn kan målas med alkydoljefärg. När färgen torkat får den en fyllig och vattenavvisande yta. Den här färgtypen kritar efter några år vilket då ger en matt och något blekare yta. Torktiden är cirka ett dygn. Alkydolja används i alla färgtyper, lasyrer, täcklasyrer och täckfärger.

Linoljefärg används vid målning på gammalt traditionellt vis. Den ska målas i flera tunna skikt med god torkning mellan skikten. Linoljefärg lämpar sig för träfasader, knutar, foder, vindskivor, fönster och staket. Färgen ger ett fylligt utseende, men på grund av torktiderna är den tidskrävande. Linoljefärger kritar snabbt. Linolja används bara i täckfärger.

Slamfärg bygger på en annan teknologi än övriga färgtyper: Slamfärg ger inte samma vattenavvisande yta, å andra sidan torkar träet snabbt upp. Med tiden spricker träet på samma sätt som en omålad yta. Slamfärg kan bara användas på sågat trä eller tidigare slamfärgsmålad yta. Färgen målas i tunna skikt och är lätt att stryka på. Torktiden är cirka 1 timme. Med slamfärg får huset en helmatt yta som är känslig för yttre påverkan, men som är lätt att underhålla. Vid ljusa kulörer syns kådutfällningar, kvistar och träsprickor tydligt.

Träoljor är avsedda att användas på till exempel trall för att ge en vattenavvisande effekt. De innehåller ofta vaxer vilket gör att träoljade ytor inte är lämpliga att måla över med färg.

Lasyrfärg, en färg med låg halt av täckande pigment, vilket ger en yta som visar träunderlaget och en påtaglig träkänsla, men ändå har en kulör. Därför behöver en laserad yta ganska enkla men täta underhållsintervaller. Lasyrfärger är transparenta för UV-ljus och ökar därmed nedbrytningen av träytan på grund av solljus.

Färgernas spädningsmedel

De vanligaste spädningsmedlen i utomhusfärg är lacknافتa eller vatten. Spädningsmedlets uppgift är att ge färgen rätt målningsegenskaper. Traditionellt har oljefärger varit lösningsmedelsburna och akrylatfärger vattenburna, men idag finns exempel på det omvända. Det blir också allt vanligare med vattenburna oljefärger. Orsakerna är omsorg om såväl den personliga hälsan som den yttre miljön. Sedan år 2010 pågår en utfasning av lacknافتa som spädningsmedel i täckfärger. Det finns idag ingen anledning att välja lösningsmedelsburna färgtyper i tron att de ger bättre skydd för huset. När spädningsmedlet avgått och färgen torkat är det ingen skillnad i färgens skyddande egenskaper.

Systemmålning

Måla i system. Moderna färgtyper bygger på målning i system. Det beror på att egenskaperna hos respektive produkt i de ingående stegen (förbehandling, grundmålning och färdigmålning) har optimerats med tanke på de efterfrågade egenskaperna. Därför ska samtliga steg enligt färgtillverkarens anvisningar utföras.

Förbehandling. En penetrerande grundolja bör strykas över hela den yta som är tänkt att målas, men i synnerhet är det viktigt att grundolja påförs omsorgsfullt på ändträ, skarvar och spikställen samt på utsatta ytor som vindskivor, vattbrädor, fönsterkarmar etc. Den penetrerande grundoljan är djupverkande, minskar fuktupptagningen och därmed risken för svampangrepp.

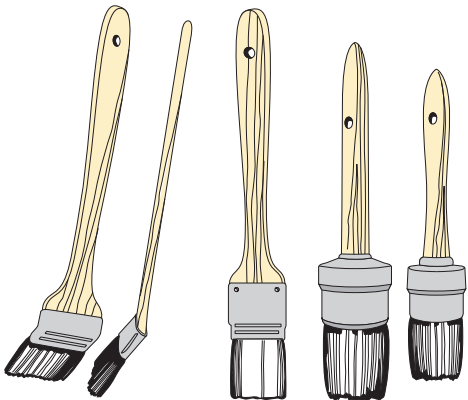
Tabell över rekommenderade system för nymålning av utvändigt trä

Trädetalj	Virkeskvalitet	Färdigfärg	Grundning
Ytterpanel, normalt belastade panelbrädor	Sort G4-2 eller bättre, gran enligt kraven i SS-EN 1611-1	Slamfärg, helst i en mörk kulör	Utspädd slamfärg
		Linoljefärg, täckande	Utspädd linoljefärg
		Alkydoljefärg, täckande	Grundolja + alkydoljegrundfärg
		Akrylatfärg, täckande	Grundolja + alkydoljegrundfärg
		Alkydoljelasyr	Alkydoljelasyr
Foderbrädor, knutbrädor och dylikt, staketspjälor	Sort G4-2 eller bättre, gran enligt kraven i SS-EN 1611-1	Linoljefärg, täckande	Utspädd linoljefärg
		Alkydoljefärg, täckande	Grundolja + alkydoljegrundfärg
		Akrylatfärg, täckande	Grundolja + alkydoljegrundfärg
Vindskivor, vattbrädor, stolpar, regler till staket, plank och räcken samt grindar	Sort G4-2 eller bättre, gran, alternativt impregnerat virke träskyddsklass NTR/A eller NTR/AB enligt kraven i SS-EN 351-1:2007 och NTR Dokument 1:2013	Linoljefärg, täckande	Utspädd linoljefärg
		Alkydoljefärg, täckande	Grundolja + alkydoljegrundfärg
Fönster och fönsterdörrar	Furu, enligt kraven i SS-EN 14220:2006	Linoljefärg, täckande	Utspädd linoljefärg
		Alkydoljefärg, täckande	Grundolja + alkydoljefärg
Trallbrädor och trappor	Sort G4-2 eller bättre, gran, alternativt impregnerat virke träskyddsklass NTR/A eller NTR/AB enligt kraven i SS-EN 351-1:2007 och NTR Dokument 1:2013	Träolja, opigmenterad	–

Grundmålning. Efter förbehandlingen följer grundmålningen. Den skall utföras innan montering på alla ytor som ska målas och har till uppgift att ge god vidhäftning till underlaget och för färdigmålningsfärgen, samt att ytterligare minska fuktupptagningen. Vid grundmålning ska flimtjockleken, pålagd mängd färg per m², vara minst 60 µm (my-meter) torrt skikt. 60 µm är lika med 0,06 mm, eller att man behöver 1 liter färg till 6 m².

Slipning, av fiberresningens toppar och mellan strykningar, utförs för att höja kvaliteten på utvändig fasadmålning och minska risken för missfärgning av smuts och påväxt samt att fasadytorna blir lättare att tvätta, underhålla och behagligare att vidröra och att de ser mycket bättre ut.

Färdigmålning. Val av färg för färdigmålning görs efter de estetiska och andra egenskaper man värderar högst av den målade ytan.

Runda anstrykare för målning av fönster- och dörrsnickerier. Med långskaftade och vinklade penslar kommer man åt på svåråtkomliga ställen, till exempel invid häng-rännor och stuprör.